

Підсумки виборів в США: чого чекати Україні від президента Дональда Трампа?

Актуальність дослідження перспектив врегулювання російсько-українського збройного конфлікту на Донбасі та визнання анексії Криму Росією в контексті майбутньої політики адміністрації президента США Дональда Трампа полягає в тому, що саме Сполучені Штати були однією з трьох країн-підписантів Будапештського меморандуму, які гарантували суверенітет й територіальну цілісність України в обмін на добровільну відмову від третього у світі ядерного потенціалу.

Стор. 12

**Референдум
all'italiana: виклик
для єдиної Європи**

**«Колумбійський
консенсус»**

**Сучасні виклики
для української
європейськості**

Українсько-білоруський діалог: пошук нових можливостей

УДК 327 (477+476)

Двосторонні відносини країн-сусідів мають, безумовно, стратегічне значення для обох сторін. Україну та Білорусь пов'язують традиційно міцні зв'язки у сферах економіки, культури, особистих стосунків. Утім, існує багато розбіжностей, пов'язаних з міжнародно-політичним позиціонуванням, участю в різних інтеграційних проєктах і безпековими стратегіями двох держав.

25-річний ювілей встановлення дипломатичних відносин, що відзначається в грудні 2016 г., спонукав урядові кола та громадськість двох країн спробувати підвести певний підсумок розвитку двосторонніх відносин та з'ясувати їх перспективи на майбутнє. Загальний огляд двосторонніх відносин виявляє їх суттєву нерівномірність і змушує розглядати спектр українсько-білоруської взаємодії за окремими тематичними блоками, зміст яких може суттєво різнитися. Такий підхід зумовлений і тим, що події останніх років призвели до диференціації міжнародних відносин України в залежності від ставлення зовнішніх партнерів до кризи українсько-російських відносин. Відтак у стосунках із сусідньою Білоруссю офіційний Київ змушений зважати на статус цієї країни-партнера в євразійських структурах, включаючи Євразійський економічний союз та ОДКБ.

На розвиток політичного діалогу та взаємної довіри між Києвом та Мінськом позитивно вплинула ініціатива білоруського президента О. Лукашенка, покликана сприяти багатостороннім переговорам з урегулювання конфлікту на сході України. Попри певні критичні закиди, Мінський переговорний процес визнається корисним, якщо не безальтернативним механізмом для проведення переговорів із конкретних питань. Адже ОБСЄ залишається єдиною з міжнародних організацій, яка спроможна приймати рішення щодо врегулювання конфлікту та практично сприяти деескалації конфлікту, а всі сподівання на залучення ООН марні принаймні доти, доки Росія буде застосовувати своє право вето в Раді Безпеки.

Попри велике значення співпраці між Україною та Білоруссю у сфері торгівлі, економічної кооперації

Summary
The article presents a review of Ukrainian-Belarusian relations from the pragmatic point of view. Belarus is Russia's closest political and economic partner. These ties obviously affect bilateral relations between Kyiv and Minsk. However, the existing opportunities of economic cooperation and political dialogue may minimize Ukraine's external security threats.
Keywords: bilateral relations, dialogue, threats, interdependence, the 'Minsk process'.

та транзиту, в Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради (2016 р.) Білорусь згадується як один із ТОП-10 партнерів України у сфері військово-технічної співпраці та в зв'язку з дискусіями довкола ідеї формування Балто-Чорноморської системи співробітництва, що, як зазначається, «не може вважатися завершеною без включення у процес її реалізації Білорусі» [1, с. 128].

Українська сторона враховує культурно-історичну близькість Білорусі до європейської цивілізації та водночас зважає на її суттєву залежність від економічної стратегії та військово-політичного курсу Росії. На думку

білоруських аналітиків, попри оборонні зобов'язання Білорусі як члена ОДКБ, яку в Мінську вважають системою колективної безпеки, в зовнішньополітичній доктрині республіки залишається певний вплив традиції нейтралітету, який визначав статус Білорусі в 1991-1993 рр. Так, у своїй військовій доктрині Мінськ дотримується трьох основних застережень, які передбачають нерозміщення іноземних військ і військових баз на своїй території; нерозміщення власних військових на території інших країн; недопущення будь-яких загроз щодо країн-сусідів. Такі установки покликані запобігати милітаризації національної території та розбудовувати відносини довіри з сусідніми країнами. Цим зумовлена й відмова білоруського керівництва від розташування в західній Білорусі російської авіабази. Зазначений підхід сприяв поліпшенню відносин Білорусі з ЄС та країнами Центральної Східної Європи, включаючи скасування економічних санкцій. Слід також відзначити, що, враховуючи досвід Криму і Донбасу, в Мінську відчувають

Виступаючи перед ЗМІ по завершенні засідання Міжурядової українсько-білоруської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, Г. Зубко зазначив, що Білорусь є для України стратегічним партнером, обсяг товарообігу з яким може бути доведено до 8 млрд дол.

занепокоєння з приводу розгортання нових російських танкових і механізованих контингентів у прямій близькості від кордонів республіки.

Білоруські експерти доволі скептично оцінюють економічні та безпекові перспективи в Балто-Чорноморському просторі та ідеї формалізації відносин між країнами, що беруть участь у різних за спрямуванням економічних проектах. На їхню думку, слід утримуватися від спроб започаткувати нові організаційні структури, використовувати існуючі формати та можливості. Зокрема це стосується угоди про вільну торгівлю між країнами СНД. Білорусь і Казахстан визнають її чинність, попри припинення російським урядом дії цієї угоди у відносинах РФ з Україною. Залишаються не використаними потенціали розвитку єврорегіонів Дніпра та Бугу, які дозволяють поєднувати елементи транскордонної, міжрегіональної та транснаціональної співпраці,

отримуючи допомогу від програм та проектів Східного партнерства.

Обидві країни мають враховувати перспективи розвитку китайського проекту «Нового економічного поясу – Великого шовкового шляху», який здатен пожвавити економічні відносини в Чорноморсько-Балтійському регіоні із залученням країн Балтії, Вишеградської четвірки, Румунії, Болгарії, Білорусі, України та Грузії. До речі, вельми показовим у цьому контексті виглядає підписання угоди про ЗВТ між Грузією та КНР. Китай після встановлення відносин всестороннього стратегічного партнерства (2013 р.) відіграє в економічних зв'язках Білорусі все важливішу роль. Деякі з угод і контрактів, підписаних з Білоруссю під час візиту голови КНР Сі Цзіньпіна (2015 р.), передбачають значні обсяги інвестицій та пільгових кредитів. Проте одних лише китайських програм недостатньо для виправлення ситуації в білоруській економіці, яка з 2013 р.

переживає значні труднощі. На стан білоруської економіки негативно впливають нерезформованість системи управління на великих промислових підприємствах, закритість європейських ринків, низький обсяг закордонних інвестицій, західні санкції проти Росії, брак сучасних технологій та низькі темпи модернізації виробництва. Зовнішня торгівля країни зазнає значних коливань, які лише частково залежать від сезонних умов. Для порівняння – загальний обсяг зовнішньої торгівлі Білорусі (експорт плюс імпорт товарів і послуг) в жовтні 2016 р. становив \$5,279 млрд, продемонструвавши несуттєве збільшення порівняно з серпнем (на \$32 млн або на +0,6%). Найбільший середньомісячний обсяг зовнішньої торгівлі Білорусі спостерігався в 2012 р., коли він становив \$8,412 млрд, з максимальним показником у травні 2012 р. (\$9,605 млрд). Натомість мінімальний показник зовнішньої тор-

гівлі був зафіксований у січні 2016 г. – \$3,845 млрд, коли він наблизився до рекордного мінімуму січня 2009 р. (\$3,349 млрд) [2].

Білоруські оглядачі пояснюють високі показники експорту в першій половині 2012 р. збільшенням переробки нафти, яка постачалася з Росії за умови сплати до бюджету РФ уніфікованого мита при подальшому експорті нафтопродуктів. Значне скорочення обсягів зовнішньої торгівлі з середини 2014 р. пояснюється глобальним зниженням цін на нафту і нафтопродукти, а також зрушенням попиту на російському ринку споживчих та інвестиційних товарів, так само, як і в 2008-2009 рр., коли спостерігалася зменшення цін на нафту і метали, а згодом – і на споживчі товари. За винятком фактору енергоносіїв, подібні тенденції суттєво позначилися і на стані української економіки. В 2014-2015 рр. номінальний обсяг ВВП України скоротився зі \$133,5 млрд до \$90,6 млрд.

Обсяг двосторонньої торгівлі між Україною та Білоруссю, який в 2012 р. становив близько \$8 млрд, суттєво зменшився, і в січні-вересні оцінювався в \$2,8 млрд. Однак попри таке суттєве скорочення, в торгівлі Білорусь Україна посідає друге-третє місце, а для України Білорусь є п'ятим за обсягом торгівлі партнером.

Питанням поліпшення умов двосторонніх економічних відносин було присвячено 24-е засідання українсько-білоруської Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного співробітництва

(Мінськ, 10 листопада), яке пройшло під співголюванням віце-прем'єра – міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України Г. Зубка та першого заступника прем'єр-міністра Республіки Білорусь В. Семашка. В ході засідання розглядалися практичні питання взаємодії в сфері енергетики, транспорту, агропромислового комплексу, транзиту, машинобудування. Прагматичний підхід сторін дозволив узгодити плани, пов'язані зі спільним виробництвом залізничної техніки, вагонів метро, ескалаторів, вантажівок екологічного класу «Евро-6» та ін. Адже через згортання контактів із російськими підприємствами Київ має шукати альтернативних поставальників продукції у сфері машинобудування або налагоджувати їх випуск на українських заводах. Підприємства України та Білорусі вже залучені до виробничої кооперації та виробництва на території двох країн комунальної, дорожньо-будівельної, пожежної та пасажирської техніки. Планується розширити лінійку білоруської сільськогосподарської техніки та обладнання для АПК, що випускаються в Україні [3].

За повідомленням білоруської сторони, було досягнуто домовленості про усунення деяких бар'єрів у торгівлі, зокрема, що стосується поставок в Україну білоруського цементу і реактивного пального. Кооперативні зв'язки охоплюють близько 100 підприємств у галузі машинобудування та в аграрній сфері. В галузі промислової кооперації в

Україні вже створено декілька виробництв по збиранню білоруських тракторів, комбайнів, ліфтів, вантажної техніки та тролейбусів. Передбачено можливість переробки нафти на білоруських НПЗ по давальницькій схемі. Більшість цих проєктів спрямована на здеешевлення вартості продукції, потребу у якій мають різні галузі українського господарства.

Попри розбіжності в декларуванні політичних пріоритетів і нерівномірність політичного діалогу, дві країни залишаються принципово важливими економічними партнерами. 25-літній досвід взаємодії переконливо довів відсутність у сторін ворожих намірів та налаштованість на конструктивні й прагматичні відносини, що мають сприяти конструктивній співпраці та добробуту двох дружніх країн і народів.

Список використаних джерел:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». – К.: НІСД, 2016. – 688 с.
2. Равский М. Внешняя торговля Беларуси в сентябре: рекордный экспорт услуг увеличил общее плюсовое сальдо / БДГ - Деловая Газета. 05.11.2016. URL: <http://bdg.by/news/authors/vneshnyaya-torgovlya-belarusi-v-sentyabre-rekordnyy-eksport-uslug-uvelichil-obshchee>

3. Геннадій Зубко: Продовжуємо українсько-білоруську виробничу кооперацію та спільний випуск техніки для метро, залізниць та пожежників / Урядовий портал. 10.11.2016. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249476394

Сергій ТОЛСТОВ,
зав. відділу
трансатлантичних
досліджень ДУ «Інститут
всесвітньої історії НАН
України»

АНОТАЦІЯ

Стаття містить огляд українсько-білоруських двосторонніх відносин з точки зору прагматичного підходу. Білорусь тісно пов'язана з Росією в політичному та економічному відношенні, що не може не позначатися на відносинах між Києвом і Мінськом. У той же час, наявні можливості економічного співробітництва й політичного діалогу дозволяють мінімізувати зовнішні загрози безпеці України.

Ключові слова: двосторонні відносини, діалог, загрози, взаємозалежність, торгівля, мінський процес.

АННОТАЦІЯ

В статтю представлений огляд українсько-білоруських двосторонніх відносин з точки зору прагматичного підходу. Білорусь тісно пов'язана з Росією в політичному та економічному відношенні, що не може не позначатися на відносинах між Києвом і Мінськом. В той же час, збережені можливості економічного співробітництва й політичного діалогу дозволяють мінімізувати зовнішні загрози безпеці України.

Ключевые слова: двусторонние отношения, диалог, угрозы, взаимозависимость, торговля, минский процесс.